

การส่งเสริมโรงเรียนสุขภาวะในโรงเรียนขนาดเล็ก
ด้วยกระบวนการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนใช้ปัญหาเป็นฐาน*
PROMOTING HEALTH SCHOOLS IN SMALL- SIZED SCHOOL
WITH THE LEARNING PROCESS BY ALLOWING
STUDENTS TO USE THE PROBLEM-BASED

ทรงยศ สาโรจน์

Songyot Sarot

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

Phranakhon Rajabhat university, Thailand

Email: Songyot544@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้เป็นการกล่าวถึงการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน โดยอิงมาจากทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาเพียเจต์ ซึ่งเป็นการพัฒนาสติปัญญาเป็นไปตามช่วงวัย กล่าวคือ การส่งเสริมโรงเรียนสุขภาวะในโรงเรียนขนาดเล็กโดยให้ผู้เรียนใช้ปัญหาเป็นฐาน นำกระบวนการบริหารจัดการใหม่ที่ยึดเอาสุขภาวะเป็นตัวตั้ง เพื่อให้ผู้เรียนเป็นสุข องค์กรเป็นสุข สภาพแวดล้อมเป็นสุข ครอบครัวเป็นสุข และชุมชนเป็นสุข ทั้งมิติทางกาย ทางจิต ทางปัญญา และทางสังคม ที่เชื่อมโยงกันเป็นองค์รวมอย่างสมดุล ประกอบด้วย 1) ด้านสุขภาวะทางกาย คือ การมีร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง มีเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ท่ามกลางสิ่งแวดล้อมที่ดี และไม่มีอุบัติเหตุ 2) ด้านสุขภาวะทางจิต คือ จิตใจที่เป็นสุข ปรับตัวได้เมื่อเผชิญปัญหาและความเปลี่ยนแปลง 3) ด้านสุขภาวะทางปัญญา คือ มีความรอบรู้ รู้เท่าทันสรรพสิ่ง มีเมตตา กรุณา มีสติ มีสมาธิ และ 4) ด้านสุขภาวะทางสังคม คือ การอยู่ร่วมกันด้วยดีในครอบครัว ชุมชน สถานที่ทำงาน คนในชุมชน รวมถึงการมีบริการทางสังคมที่ดี มีความเสมอภาคและสันติภาพ เพื่อให้มีความสามารถรับมือความท้าทายและการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 โดยบูรณาการกับกระบวนการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) วิธีการเรียนการสอนจะนำปัญหาหรือสถานการณ์มาเป็นจุดเริ่มต้นของการแสวงหาความรู้และ ให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหา เรียนโดยแบ่งเป็นกลุ่มย่อย การเรียนโดยการกำกับตนเอง (Self - Directed

*Received 15 June 2022; Revised 4 October 2022; Accepted 5 October 2022

Learning) การทำงานร่วมกันเป็นทีม มีความยืดหยุ่นและสามารถเลือกปรับให้เหมาะสมแก่การใช้งานเพื่อใช้เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ และประยุกต์ปรับใช้จัดการเรียนรู้อื่น ๆ

คำสำคัญ: โรงเรียนสุขภาวะ, โรงเรียนขนาดเล็ก, กระบวนการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนใช้ปัญหาเป็นฐาน

Abstract

This article is a presentation on the Problem-Based Learning management. By based on the theory of mental development, according to the development of intelligence according to age. promoting Health Schools in Small – Sized School with the Learning Process by Allowing Students to use the Problem – Based, implement a new management process model that takes health as a foundation. To make students happy, organization happy, environment happy, family and the community is happy Both physical, mental, intellectual and social dimensions are linked together in a balanced and holistic way, which consists of 1) physical health, which is having a healthy body have a sufficiency economy in the midst of a good environment No accidents, 2) Mental health is a happy mind. adaptable when facing problems and changes, 3) Intellectual health: being aware, knowing all things, benevolent, mindful, and concentrating and 4) Social well - being is coexistence in families, communities, workplaces, and local people community, including having good social services equality and peace To be able to cope with the challenges and changes of the 21st century by integrating with the learning process by making the students problem - based. The teaching method uses problems or situations as a starting point for acquiring knowledge and allowing students to develop problem - solving skills, Classes are divided into small groups, self - directed learning and teamwork, flexible and can be tailored to use as a learning management process, and apply other learning management applications.

Keyword: Health Schools, Small - Sized School, Learning Process by Allowing Students to use the Problem - Based Learning

บทนำ

จากสถานการณ์ของประเทศไทยในปัจจุบันพบว่าความสามารถในการแข่งขันของประเทศและ คุณภาพเด็กและเยาวชนไทยมีแนวโน้มลดน้อยลงต่อเนื่อง ส่วนหนึ่งเกิดจากความล้มเหลวของระบบการศึกษาไทย จากปัญหานี้หลายภาคส่วนได้เห็นความสำคัญในการพัฒนาเด็กและเยาวชนของประเทศโดยร่วมดำเนินการผ่าน “โรงเรียน” ที่มีการจัดการศึกษาซึ่งเป็นหนึ่งในปัจจัยทางสังคมที่สำคัญที่สามารถช่วยลดช่องว่างและความไม่เป็นธรรมทางสุขภาวะของสังคม เมื่อกล่าวถึงการพัฒนาเด็กและเยาวชนไทย ในกระบวนการจัดการศึกษาและการสร้างสุขภาพที่กระทรวงสาธารณสุขร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการจุดเริ่มต้นมุ่งไปที่ การเพิ่มประสิทธิภาพของสถาบันการศึกษาให้เป็นแกนนำหรือศูนย์กลาง การสร้างสุขภาพพร้อม ๆ กับการพัฒนาด้านการศึกษาภายใต้ ความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง นับตั้งแต่ครอบครัว ชุมชน และองค์กรในท้องถิ่นที่เป็นสถาบันพื้นฐานทางสังคม เป็นองค์กรพลังขับเคลื่อนพัฒนาประสานประโยชน์ที่เอื้อต่อการพัฒนาเด็กเพื่อนำไปสู่การพัฒนาโรงเรียนให้เป็น โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของชุมชน (เรื่องเดช เขจรศาสตร์ และคณะ, 2559) ดังนั้น โรงเรียนจึงมีความจำเป็นต้องเสริมสร้างศักยภาพและพัฒนาโรงเรียนให้สามารถบริหารจัดการและจัดกระบวนการเรียนรู้ให้มีคุณภาพได้และระบบการศึกษาสร้างสุขผ่าน “โรงเรียนสุขภาวะ” คือ ทางเลือกที่สำคัญในการแก้ไขปัญหการศึกษาของเยาวชนไทยในเวลานี้ (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2565) ซึ่งองค์ประกอบของโรงเรียนสุขภาวะ มี 5 องค์ประกอบ คือ 1) ผู้เรียนเป็นสุข 2) โรงเรียนเป็นสุข 3) สภาพแวดล้อมเป็นสุข 4) ครอบครัวเป็นสุข และ 5) ชุมชนเป็นสุข ทั้ง 5 องค์ประกอบมีความเกี่ยวเนื่อง และส่งผลต่อกัน ดังนั้น การเสริมสร้างศักยภาพและพัฒนาโรงเรียนให้สามารถบริหารจัดการและจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สร้างสุขภาวะแก่ผู้เรียนได้จึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่จะทำให้การสร้างสังคมสุขภาวะประสบความสำเร็จอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น เมื่อเกิดความเจริญงอกงามทางการศึกษาในสังคมไทยแล้วนั้น โรงเรียนสุขภาวะก็เป็นการสร้างสังคมที่มีพื้นที่ปลอดภัยเช่นเดียวกัน (มูลนิธิสถาบันวิจัยระบบการศึกษา, 2560)

กระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งสู่โรงเรียนสุขภาวะโดยจัดการเรียนรู้ใช้ชีวิต ฐานชุมชน และฐานสิ่งแวดล้อมเป็นตัวตั้ง มีการบูรณาการร่วมกับผู้เรียน มีการพัฒนาองค์ความรู้และทักษะผ่านภาระงาน ซึ่งจะกระตุ้นความอยากรู้ของผู้เรียนและเกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ดังนั้น การสร้างสังคมสุขภาวะโดยใช้โรงเรียนสุขภาวะเป็นฐานนั้น จำเป็นต้องมองภาพรวมของการศึกษาทั้งระบบ และจุดเริ่มต้นที่ตรงประเด็นปัญหา และผู้เกี่ยวข้องจำเป็นต้องเปลี่ยนวิถีคิดของตนเองโดยยึดหลักการ “ความเสมอภาค” กล่าวคือ ไม่มีใครเก่งหรือฉลาดกว่าใคร ไม่มองว่าใครคือเจ้าของ หรือผู้มีอำนาจ แต่เปิดใจกว้างว่าการศึกษาเป็นเรื่องของทุกคนในสังคม และ “การศึกษาเป็นกระบวนการทางปัญญา” ไม่สามารถใช้อำนาจทางกฎหมายสั่งการให้เกิดการ

ปฏิรูป แต่ต้องใช้ปัญญาในการวิพากษ์และสร้างสรรค์ร่วมกัน (มูลนิธิสถาบันวิจัยระบบการศึกษา, 2560) และเพื่อให้เกิดการพัฒนาสุขภาวะไปพร้อมกับการพัฒนาคุณภาพโรงเรียน กล่าวคือ การพัฒนาการศึกษาที่สามารถรับกับมือความท้าทาย และการเปลี่ยนแปลง ในศตวรรษที่ 21 ได้ จำเป็นต้องมีการเสริมสร้างศักยภาพและพัฒนาโรงเรียนให้สามารถบริหารจัดการและจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สร้างสุขภาวะแก่ผู้เรียน และลดปัจจัยเสี่ยง ให้โรงเรียนและชุมชนเป็นพื้นที่ปลอดภัยสำหรับเด็กและเยาวชน รวมทั้งส่งเสริมสุขภาวะของผู้เรียนทั้งด้านกาย ใจ สังคม จิตวิญญาณ และปัญญา โดยให้อิสระโรงเรียนคิดกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากหน้างานของตัวโรงเรียนเป็นวิถีโรงเรียนสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ขึ้นภายในโรงเรียน (Charoenrak, P. & Chamswang, C., 2559)

จากเหตุผลดังกล่าว ได้นำแนวคิดการจัดการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนใช้ปัญหาเป็นฐาน โดยอิงมาจากทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาเพียเจต์ ซึ่งเป็นการพัฒนาสติปัญญาเป็นไปตามช่วงวัย และจัดประสบการณ์ให้เหมาะสมกับพัฒนาการที่เอื้อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ตามวัยของตนเอง ซึ่งจะช่วยให้เด็กพัฒนาไปสู่พัฒนาการขั้นสูงขึ้นได้ ทั้งนี้การส่งเสริมโรงเรียนสุขภาวะในโรงเรียนขนาดเล็กโดยให้ผู้เรียนใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นการนำกระบวนการบริหารจัดการใหม่ที่ยึดเอาสุขภาวะเป็นตัวตั้ง เรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นสิ่งกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความต้องการที่จะแสวงหาความรู้เพื่อแก้ปัญหา ซึ่งลักษณะของผู้เรียนที่เรียนด้วยการใช้ปัญหาเป็นหลักที่ประสบความสำเร็จผู้เรียนจะต้องมีลักษณะ 5 C ได้แก่ 1) ความรู้ความสามารถ (Competence) ความรู้ความสามารถที่เหมาะสมกับปัญหาที่เรียน การแสวงหาความรู้เพื่อนำมาแก้ปัญหานั้น 2) ความสามารถในการติดต่อกับผู้อื่น (Communication) ความสามารถในการติดต่อสื่อสาร ความหมายกับผู้อื่น จะช่วยให้การเรียนรู้ในกลุ่มมีประสิทธิภาพ 3) ความตระหนักในความสำคัญ (Concern) ผู้เรียนควรตระหนักถึงความสำคัญในความรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมายและดำเนินให้บรรลุเป้าหมาย 4) ความกล้าในการตัดสินใจ (Courage) การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นการรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการตัดสินใจเพื่อนำมา และ 5) ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Creativity) จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาด้านปัญญา เพื่อให้การทำงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2552) ดังนั้น การพัฒนาสุขภาวะโดยใช้ฐานโรงเรียนนั้นถือว่าเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญในสถาบันการศึกษา เป็นการปลูกฝังเรื่องสุขภาวะให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ถือว่าเป็นโอกาสที่ดียิ่งที่ได้จะหล่อหลอมเยาวชนของประเทศให้เป็นบุคคลที่มีสุขภาวะพร้อม จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาและสร้างเครือข่ายครูในการเสริมสร้างศักยภาพ และพัฒนาโรงเรียนให้สามารถบริหารจัดการและจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สร้างสุขภาวะแก่ผู้เรียนให้มากยิ่งขึ้น จนสามารถเป็นมวลที่มีพลังการขับเคลื่อนการพัฒนาให้เป็นกระแสหลักได้ในอนาคต (มูลนิธิสถาบันวิจัยระบบการศึกษา, 2560) ซึ่งในการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นสังคมสุขภาวะควรเริ่มต้นพัฒนาจากผู้เกี่ยวข้องกับโรงเรียน คือ

ผู้ปกครอง ชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และครูซึ่งต้องถือว่าเป็น “เจ้าของโรงเรียนร่วมกัน” และมีเป้าหมายร่วมกัน ซึ่งในบทความนี้ได้นำเสนอการส่งเสริมโรงเรียนสุขภาวะในโรงเรียนขนาดเล็กด้วยกระบวนการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อสร้างสังคมสุขภาวะโดยใช้โรงเรียนสุขภาวะเป็นฐาน เพื่อให้ระบบการศึกษาเป็นกระบวนการทางปัญญามีการบูรณาการในการแก้ไขปัญหาด้านสุขภาวะ และเพื่อรับกับมือความท้าทาย การเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ให้ผู้เรียนเรียนมีศักยภาพบริหารจัดการด้านสุขภาวะแก่ผู้เรียน โรงเรียน และชุมชนเป็นพื้นที่ปลอดภัย ซึ่งผู้เขียนได้รวบรวมและเรียบเรียงประกอบด้วย ประเด็นการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการแห่งศตวรรษที่ 21 และประเด็นกระบวนการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนใช้ปัญหาเป็นฐาน โดยมีการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมโรงเรียนสุขภาวะ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการส่งเสริมสุขภาวะทางกาย 2) ด้านการส่งเสริมสุขภาวะทางจิต 3) ด้านการส่งเสริมสุขภาวะทางปัญญา และ 4) ด้านการส่งเสริมสุขภาวะทางสังคม ประกอบกับการศึกษาเอกสาร บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีรายละเอียดดังนี้

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการแห่งศตวรรษที่ 21

“การศึกษา” หมายถึง การแสดงบทบาทหน้าที่ที่สำคัญต่อการพัฒนาคนในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม การเมือง เศรษฐกิจ รวมไปถึงประเพณี วัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของชาติ ซึ่งการศึกษาช่วยทำให้ประชาชนอ่านออกเขียนได้และคิดเป็น มีคุณธรรม จริยธรรมและ เป็นพลเมืองที่ดี นอกจากนี้ ช่วยในการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อเพิ่มความเท่าเทียมในสังคมระยะยาว ดังนั้น เป้าหมายของการศึกษาจึงไม่ใช่เพียงเพื่อประโยชน์ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งเท่านั้น แต่เป็นการมุ่งไปสู่การสร้างสังคมที่ดีในภาพรวมที่มีสมาชิกของสังคมมีคุณภาพและร่วมกันสร้างประโยชน์ให้แก่สังคม (ปรัชญา เวสารัช, 2545) การจัดการศึกษาสำหรับโลกแห่งอนาคตต้องมีการปรับเปลี่ยนให้ทันความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทุกคนต่างมีเครื่องมือสื่อสารที่สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีได้ทุกที่ทุกเวลาตามที่ต้องการ การค้นคว้าหาข้อมูลในเรื่องต่าง ๆ ก็เป็นเรื่องที่ง่าย เมื่อความรู้มีอยู่มากมายและหาได้อย่างไม่จำกัด การสอนโดยให้ความรู้จึงไม่ใช่เรื่องสำคัญอีกต่อไป หากแต่การสอนให้ผู้เรียนเกิดทักษะและสามารถนำความรู้ที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเองและส่วนรวมจึงเป็นเรื่องที่สำคัญกว่า (ยวธิดา คำปวน, 2560) ซึ่งสอดคล้องกับการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นเรื่องการปลูกฝัง “ทักษะและกระบวนการ” มากกว่า ความรู้ โดยทักษะที่สำคัญที่สุดคือ ทักษะการเรียนรู้ (Learning Skill) จึงต้องมีการเปลี่ยนแปลงการ จัดการเรียนรู้เพื่อให้เด็กมีความรู้ ความสามารถ และทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต (วิจารณ์ พานิช, 2555) ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเป็นการเชื่อมโยงความคิดรวบยอดของหลาย ๆ วิชาเข้าด้วยกัน จะช่วยให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้ หรือบูรณาการความรู้ที่ได้เรียนเข้ากับชีวิตจริง ผู้เรียนสามารถมองเห็นประโยชน์ของสิ่งที่เรียนและ

นำไปใช้จริงประจำวันได้ และช่วยในการตอบสนองต่อความสามารถในหลาย ๆ ด้านของผู้เรียน ได้แก่ ความรู้ ทักษะ และเจตคติ “แบบพหุปัญญา” และได้พัฒนาสมรรถนะหลักของผู้เรียน รองรับหลักสูตรฐานสมรรถนะ สำหรับการบูรณาการการเรียนรู้ให้มีความน่าสนใจเป็นสิ่งที่ครูควรเลือกสรรและออกแบบให้เหมาะสมกับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตรงตามศักยภาพความถนัด และความสนใจ และเข้าถึงในองค์ความรู้นั้นโดยแท้จริง (พิมพ์นธ์ เดชะคุปต์, 2557)

การบูรณาการทักษะในศตวรรษที่ 21 เครื่องมือและกลยุทธ์การเรียนการสอนไปสู่การปฏิบัติในชั้นเรียน โดยให้ผู้เรียนมุ่งเน้นทักษะและสมรรถนะ ได้เรียนรู้ในงานที่เกี่ยวข้องในโลกศตวรรษที่ 21 ในสภาพแวดล้อมที่เป็นจริง ต้องเรียนรู้การใช้เครื่องมือเทคโนโลยีและทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมีคุณภาพ รู้จักการทำงานสำหรับการเรียนรู้เป็นทีมและรายบุคคล (ศุภกาญจน์ วิชาชาติ, 2562) ทั้งนี้ในการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และสามารถบูรณาการความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี กระบวนการทางวิศวกรรม และคณิตศาสตร์ ไปใช้ในการเชื่อมโยง และแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันของผู้เรียน โดยจะพัฒนากระบวนการหรือผลผลิตใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ ผ่านประสบการณ์ในกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน (Project - Based Learning) หรือกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem - Based Learning) ที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะและสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปตามสังคมปัจจุบัน (กมลฉัตร กล่อมอิม, 2559) นอกจากนี้ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสัมพันธ์ระหว่างความคิดรวบยอดในศาสตร์ต่าง ๆ หากนำมาบูรณาการสอดคล้องเข้าด้วยกัน ผู้เรียนจะสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีความหมายผู้เรียนได้เรียนรู้และเข้าใจ ถึงการเชื่อมโยงสัมพันธ์ความรู้จากสิ่งที่เรียนมากับชีวิตจริง การบูรณาการความรู้กับการปฏิบัติ อีกทั้ง ยังช่วยลดเนื้อหาที่ซ้ำ สอน ลดเวลาการเรียนรู้ของผู้เรียน (สิริพัชร เจษฎาวิโรจน์, 2559) สำหรับการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ครูผู้สอนต้องออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ จากวิธีการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมาปรับให้เหมาะสมกับเนื้อหาสาระที่บูรณาการกันมากยิ่งขึ้น (สิริพัชร เจษฎาวิโรจน์, 2559)

ซึ่งในสถานศึกษาควรมีการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการในการจัดเรียนรู้ โดยผ่านชุดประสบการณ์กิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน (Project - Based Learning) หรือกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem - Based Learning) จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะและสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ในสังคมปัจจุบัน (พิมพ์นธ์ เดชะคุปต์, 2557) ทั้งนี้ครูผู้สอนควรมีกระบวนการสอน ดังนี้ 1) เปลี่ยนการสอนจาก “เน้นเนื้อหา” เป็น “เน้นกระบวนการ” โดยการฝึกประสบการณ์ให้ผู้เรียนเรียนรู้ผ่านทักษะกระบวนการที่จะนำความรู้ไปใช้ ได้แก่ กระบวนการคิด หรือ

กระบวนการในการทำ งานร่วมกับผู้อื่น 2) เปลี่ยนการสอนจาก “เน้นบอกความรู้” เป็น “เน้นฝึกทักษะ” โดยครูผู้สอนต้องสร้างทักษะในการปฏิบัติเพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกการบูรณาการ นำความรู้ไปใช้ฝึกให้ผู้เรียนเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ 3) เปลี่ยนความคิดจาก “ตายตัวคงที่” เป็น “สร้างภูมิคุ้มกันที่ดีต่อการเปลี่ยนแปลง” ครูผู้สอนต้องปรับทัศนคติโดยฝึกให้ผู้เรียนไม่ยึดติดความคิดเดิม ความรู้เดิม หรือประสบการณ์เดิม ควรสอนให้ผู้เรียนรู้จักการเรียนรู้ที่จะยอมรับความคิดใหม่ ๆ และยอมรับความเปลี่ยนแปลง และ 4) เปลี่ยนความคิดจาก “จำอดีต” เป็น “เน้นการคิดบูรณาการสู่อนาคต” โดยครูผู้สอนควรเปลี่ยนความจำอดีตมาเป็นเรียนรู้ไปพร้อมกับผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้นำความรู้จากหลาย ๆ แขนงมาแก้ปัญหา และจัดประสบการณ์ เพื่อให้ผู้เรียนได้นำ ไปใช้เรียนรู้ในโลกแห่งอนาคต การเรียนรู้แบบบูรณาการจึงเป็นการจัดการเรียนที่สามารถสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนในโลกอนาคตได้เป็นอย่างดี

กระบวนการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนใช้ปัญหาเป็นฐาน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครได้เห็นความสำคัญในการพัฒนาเด็กและเยาวชนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานนั้นถือว่าเป็นยุทธศาสตร์ที่มีความสำคัญยิ่ง (มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, 2557) เนื่องจากประชากรในประเทศที่เป็นเยาวชนในวัยเรียนแทบจะทั้งหมดอยู่ในระบบโรงเรียนจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องมีการเสริมสร้างศักยภาพและพัฒนาโรงเรียนให้สามารถบริหารจัดการและจัดกระบวนการเรียนรู้ให้มีคุณภาพ การแก้ปัญหา และการส่งเสริมด้านการศึกษาจากแนวคิดเรื่องการส่งเสริมโรงเรียนสู่ภาวะในโรงเรียนขนาดเล็กด้วยกระบวนการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนแนวใหม่ที่มีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนเป็นสุข ทั้งด้านกาย ใจ สังคมและปัญญา โดยการปรับสภาพ ลดปัจจัยเสี่ยง จัดโครงสร้างและระบบต่าง ๆ ให้โรงเรียนสภาพแวดล้อม ครอบคลุม ชุมชน บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์และเป็นท้องถิ่นพื้นที่ปลอดภัยได้อย่างมีความสุข เพราะระบบสุขภาพที่เป็นจริงคือความเชื่อมโยงและสัมพันธ์กันอย่างบูรณาการล้วนเป็นเหตุปัจจัยซึ่งกันและกันที่อาจทำให้เกิดสุขภาวะหรือทุกภาวะ ทั้งบุคคล ครอบครัวยุคใหม่ ที่ทำงาน องค์กร ชุมชน และสังคม (วาระดี ชาญวิรัตน์ และคณะ, 2563) ดังเช่น โรงเรียนวัดศาลาลูก เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ตั้งอยู่ที่ชุมชนเกาะเกร็ด ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เปิดทำการเรียนการสอนแบบทางไกลผ่านดาวเทียม (Distance Learning Television : DLTV) เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา แก้ปัญหาการขาดแคลนครู ครูไม่ครบชั้น และครูสอนไม่ตรงสาขาวิชาเอก ตั้งแต่ พ.ศ.2555 จนถึงปัจจุบัน โรงเรียนวัดศาลาลูกได้รับการพัฒนามาโดยตลอดด้วยความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างเยาวชนในพื้นที่ให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่องด้วยความร่วมมือร่วมใจของคณะครู นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชนและองค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่น แต่อย่างไรก็ตามการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ผู้เรียนอาจขาดทักษะที่จำเป็นบางประการ ประกอบกับเป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ชุมชนเกาะเกร็ด ซึ่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวของจังหวัดนนทบุรี จึงทำให้นักเรียนต้องปรับตัวในการใช้ชีวิตประจำวันให้เหมาะสมกับวิถีชีวิตของชุมชน ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องเสริมสร้างทักษะที่มีความจำเป็นให้กับผู้เรียนโดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมสุขภาวะเพื่อนำไปสู่การพัฒนาโรงเรียนวัดศาลากุลให้เป็นโรงเรียนสุขภาวะได้ในที่สุด (ทรงยศ สาโรจน์, 2565)

การดำเนินกิจกรรมส่งเสริมโรงเรียนสุขภาวะ 4 ด้าน โดยมีกิจกรรมประกอบการส่งเสริม ดังนี้ (ทรงยศ สาโรจน์, 2565)

1. ด้านการส่งเสริมสุขภาวะทางกาย ได้แก่ กิจกรรมภาษาพาสนุก กิจกรรมนาฏศิลป์ไทยสร้างสรรค์ และกิจกรรมศิลปะจากใบไม้
2. ด้านการส่งเสริมสุขภาวะทางจิต ได้แก่ กิจกรรมภาษาพาสนุก กิจกรรมนาฏศิลป์ไทยสร้างสรรค์ และกิจกรรมโรงละครกระดากภาษาอังกฤษ
3. ด้านการส่งเสริมสุขภาวะทางปัญญา ได้แก่ กิจกรรมภาษาพาสนุก กิจกรรมนาฏศิลป์ไทยสร้างสรรค์ และกิจกรรมสร้างสรรค์แผนที่ความคิด
4. ด้านการส่งเสริมสุขภาวะทางสังคม ได้แก่ กิจกรรมภาษาพาสนุก กิจกรรมนาฏศิลป์ไทยสร้างสรรค์ และกิจกรรมศิลปะบนก้อนหิน

ด้านการส่งเสริมสุขภาวะทางกาย

กิจกรรมภาษาพาสนุก เป็นกิจกรรมที่ใช้การฝึกการเขียนพู่กันจีนมาประยุกต์ใช้กับการฝึกกล้ามเนื้อมือมัดเล็กให้กับผู้เรียน นอกจากจะเป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างสุขภาวะทางกายทำให้ผู้เรียนมีร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรงแล้ว ยังเป็นกิจกรรมที่สร้างความกระตือรือร้นให้แก่ผู้เรียนเพราะเป็นสิ่งที่ผู้เรียนไม่เคยปฏิบัติมาก่อน อีกประการหนึ่งชุมชนเกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดนนทบุรี โดยได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวชาวจีนเข้ามาเที่ยวในชุมชนเป็นจำนวนมาก ดังนั้นกิจกรรมภาษาพาสนุกโดยการฝึกการเขียนพู่กันจีนผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ เช่น การเขียนป้ายประชาสัมพันธ์นักท่องเที่ยว การเขียนป้ายร้านค้าในชุมชน เป็นต้น

กิจกรรมนาฏศิลป์ไทยสร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมที่เกิดจากความต้องการของโรงเรียนวัดศาลากุล จากสาเหตุที่โดยปกติองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด (อบต.เกาะเกร็ด) จะขอรับการสนับสนุนให้โรงเรียนวัดศาลากุลจัดชุดการแสดงเพื่อให้นักเรียนทำการแสดงรำในพิธีสำคัญต่าง ๆ ในชุมชน งานประเพณีสำคัญประจำชุมชนและการแสดงให้นักท่องเที่ยวรับชมในวันเสาร์และอาทิตย์ ซึ่งกิจกรรมนาฏศิลป์ไทยสร้างสรรค์นี้ คณะทำงานได้ร่วมกันประดิษฐ์ชุดการแสดงรำมอญเกาะเกร็ดขึ้นสำหรับถ่ายทอดให้กับโรงเรียนวัดศาลากุลและชุมชนเกาะเกร็ดโดยเฉพาะเพื่อเป็นชุดการแสดงรำประจำท้องถิ่นที่เกิดจากภูมิปัญญาและวัฒนธรรม

ของชุมชนเกาะเกร็ดและเป็นการส่งเสริมพลานามัยโดยการนำนาฏศิลป์มาประยุกต์ใช้ในการออกกำลังกายสร้างความแข็งแรงให้กับร่างกาย การเคลื่อนไหวร่างกายให้สวยงามและมีความหมาย ต้องใช้การฝึกหัดและฝึกซ้อมท่าทางต่าง ๆ จึงเป็นการออกกำลังกายอย่างหนึ่งที่มีการใช้กำลังแขน ขา มือ หรือเคลื่อนไหวศีรษะและใบหน้า เพื่อให้เกิดท่าทางและความสนุกสนานไปพร้อม ๆ กัน

กิจกรรมศิลปะจากใบไม้ เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะทางกาย กิจกรรมนี้มีความเหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนแบบ DLTV ที่โรงเรียนวัดศาลากุล ดำเนินการอยู่ การเรียนการสอนแบบ DLTV นั้นจะส่งผลเสียต่อสายตาของผู้เรียนมากกว่าการเรียนแบบปกติ เพราะผู้เรียนต้องใช้สายตาจ้องมองจอโทรทัศน์ขณะเรียนตลอดเวลา กิจกรรมศิลปะจากใบไม้ เป็นการฝึกสำรวจต้นไม้ในชุมชนนำเศษใบไม้มาสร้างสรรค์ให้เป็นชิ้นงานศิลปะ เชื่อมโยงกับการส่งเสริมสุขภาพทางกาย การให้ความรู้โดยการใช้ธรรมชาติบำบัดเพื่อเป็นการถนอมสายตาแก่ผู้เรียน เน้นให้ผู้เรียนทราบถึงการอยู่ท่ามกลางสิ่งแวดล้อมที่ดี

ด้านการส่งเสริมสุขภาพทางจิต

กิจกรรมภาษาพาสุนัข เป็นกิจกรรมที่ฝึกให้ผู้เรียนฝึกใช้ภาษาจีนเบื้องต้นสำหรับการสื่อสารเป็นการนำเสนอพหุศาสตร์จีนมาถ่ายทอดให้ผู้เรียนในลักษณะของการ펀ท์หน้ากากจิ้งจอกและยังได้สอดแทรกความรู้ทางวัฒนธรรมของจีนที่เน้นในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้เรียน นอกจากจะเป็นกิจกรรมที่มีความแปลกใหม่น่าสนใจส่งผลให้จิตใจของผู้เรียนเป็นสุขแล้ว ความรู้ที่ได้จากการร่วมกิจกรรมนี้ยังทำให้ผู้เรียนปรับตัวได้เมื่อเผชิญปัญหาและความเปลี่ยนแปลงได้

กิจกรรมนาฏศิลป์ไทยสร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมที่ช่วยปรับพฤติกรรมให้กับผู้เรียนโดยกระบวนการสอนจะเน้นในเรื่องของการสร้างทัศนคติที่ดีให้กับผู้เรียน การนำศิลปวัฒนธรรมไทยมาเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดความรักและหวงแหนรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของวัฒนธรรมในท้องถิ่นร่วมกัน เน้นให้ผู้เรียนฝึกฝนท่ารำมอญเกาะเกร็ดที่นำมาถ่ายทอดในครั้งนี้ ผู้เรียนจะค่อย ๆ ซึมซับและเกิดความรู้สึกว่าวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งของการดำรงชีวิต ช่วยให้ผู้เรียนมีสติ มีสมาธิ มีความหย่อนคลายสบายใจ นอกจากนั้นกิจกรรมนี้ยังช่วยให้ผู้เรียนเกิดทักษะความสามารถในการควบคุมอารมณ์ ความคิด ความรู้สึกและพฤติกรรมของตนได้เพื่อเผชิญกับปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กิจกรรมโรงละครกระดานหกภาษาอังกฤษ เป็นกิจกรรมที่ถ่ายทอดความรู้ผ่านการเล่านิทานซึ่งเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน โดยเนื้อเรื่องจะแฝงไว้ซึ่งความรู้เกี่ยวกับความพึงพอใจในชีวิต การที่บุคคลมีคุณภาพชีวิตที่ดี กิจกรรมนี้จะช่วยทำให้ผู้เรียนสามารถจัดการกับความรู้สึกทั้งทางบวกและทางลบได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีมุมมองสภาพแวดล้อม สถานการณ์ และประสบการณ์ในแง่ที่ดี นอกจากนั้นการสื่อสารกับผู้เรียนโดยใช้ภาษาอังกฤษจะทำให้ผู้เรียน

เกิดความท้าทายกับสิ่งใหม่ การได้สอดแทรกความรู้และแนวคิดที่เสริมพลังให้กับผู้เรียนทำให้เกิดความรู้สึกรักและส่งผลให้การดำเนินชีวิตได้ปกติสุข อาจารย์ถึงการมองโลกในแง่ดี รู้สึกมีพลัง มีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นหรือสามารถคิดอ่านได้ชัดเจน

ด้านการส่งเสริมสุขภาวะทางปัญญา

กิจกรรมภาษาพาสุนัข เป็นกิจกรรมที่เน้นการให้ผู้เรียนมีความรู้ทั่ว รู้เท่าทัน โดยใช้ภาษาจีนเป็นเครื่องมือผ่านกิจกรรมที่ออกแบบไว้โดยผู้เรียนจะมีความเข้าใจอย่างแยกได้ในเหตุผลแห่งความดีความชั่ว ความมีประโยชน์และความมีโทษ มีการโต้ตอบกันระหว่างผู้สอนและผู้เรียนจะเสริมสร้างให้ผู้เรียนสามารถคิดถูก คิดชอบ และรู้จักแก้ทุกขได้ด้วยปัญญา

กิจกรรมนาฏศิลป์ไทยสร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมสุขภาวะทางปัญญาโดยการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบทำรำมอญเกาะเกร็ด เป็นการช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะทางปัญญา ผู้เรียนก็จะสะท้อนความคิดที่เกี่ยวกับการประยุกต์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ผสมผสานกับการแสดงจนออกมาเป็นรูปแบบของทำรำมอญเกาะเกร็ดในที่สุด กิจกรรมนี้ช่วยให้ผู้เรียนช่วยในการจับประเด็นสำคัญ สรุปสาระสำคัญนำมาสื่อสารให้ผู้อื่นสามารถจับต้องเข้าใจ ผู้เรียนสามารถคิดต่อยอดได้เมื่อเห็นภาพรวมก็สามารถนำข้อมูลที่ได้ไปคิดต่อยอดในลักษณะของนาฏศิลป์ไทยสร้างสรรค์ที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนได้อย่างเหมาะสม

กิจกรรมสร้างสรรค์แผนที่ความคิด เป็นกิจกรรมที่ฝึกให้ผู้เรียนสามารถจัดระเบียบความคิด ให้สามารถคิดได้ทั้งแบบคิดกว้างและคิดลึก คิดกว้าง คือ คิดออกไปรอบ ๆ ด้าน คิดลึก คือ คิดเชื่อมโยง แดกแยกย่อยลงไปรายละเอียด การส่งเสริมสุขภาวะทางปัญญาด้วยแผนที่ความคิด (Mind Map) ช่วยการเห็นภาพรวมของโจทย์ที่ผู้เรียนได้รับจากกระดาษแผ่นเดียว ผู้เรียนจะสามารถจับประเด็นสำคัญสรุปสาระสำคัญนำมาสื่อสารให้ผู้อื่นสามารถเข้าใจความคิดของตนได้ กิจกรรมนี้จะเสริมสร้างให้เกิดการรอบรู้ รู้เท่าทันสรรพสิ่ง มีเมตตากรุณา มีสติ มีสมาธิ

ด้านการส่งเสริมสุขภาวะทางสังคม

กิจกรรมภาษาพาสุนัข เป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดการสื่อสารกันในกลุ่มและนำความรู้จากการทำกิจกรรมต่อยอดในระดับของโรงเรียน ระดับครอบครัวและระดับชุมชน โดยใช้ภาษาจีนเป็นสื่อกลาง สร้างการเรียนรู้ใหม่ สร้างบรรยากาศที่ดีตลอดการทำกิจกรรม ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในการอยู่ร่วมกันด้วยดี การสื่อสารด้วยภาษาจีนเบื้องต้นผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้เพราะชุมชนเกาะเกร็ดมีนักท่องเที่ยวชาวจีนเป็นจำนวนมากจะทำให้เยาวชนเป็นต้นแบบให้คนในชุมชน สร้างการอยู่ร่วมกันด้วยดีระหว่างคนในชุมชนกับนักท่องเที่ยวเกิดสภาพแวดล้อมในครอบครัว ในชุมชน ในสังคมที่ดี

กิจกรรมนาฏศิลป์ไทยสร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมที่สร้างสรรค์สุนทรียะด้านจิตใจและอารมณ์ให้กับผู้เรียนซึ่งการถ่ายทอดการแสดงรำมอญเกาะเกร็ดในกิจกรรมนี้มีอิทธิพลต่อการ

ดำเนินชีวิตของผู้ร่วมเรียนที่สามารถสะท้อนวิถีชีวิตและกิจกรรมของคนในชุมชนทั้งด้านทำไร่ เครื่องแต่งกายและดนตรีไทยประกอบการแสดง การให้ความรู้กับผู้ร่วมเรียนให้เห็นถึงความชื่นชมผ่านงานนาฏศิลป์ของชุมชนของตน ส่งผลทางสังคมให้เกิดการทำนุบำรุงรักษาและสืบทอด ศิลปวัฒนธรรมของบรรพบุรุษให้คงอยู่และเป็นที่แพร่หลายต่อไป

กิจกรรมศิลปะบนก้อนหิน เป็นกิจกรรมที่สร้างกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมให้กับผู้ร่วมกิจกรรมซึ่งนักเรียนที่ร่วมกิจกรรมนี้เป็นวัยแห่งการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัว แม้จะเป็นกิจกรรมง่าย ๆ ก็สามารถช่วยกระตุ้นรับรู้ให้เด็กได้เป็นอย่างดี กิจกรรมศิลปะบนก้อนหิน (Rock Art) ในกิจกรรมนี้ผู้ร่วมกิจกรรมจะได้สนุกไปกับกระบวนการระบายสีก้อนหิน การแปะลูกตาปลอมและการติดไหมพรมสีสดใส โดยก้อนหินแต่ละก้อนจะสื่อถึงสมาชิกในครอบครัว การเชื่อมโยงให้ผู้ร่วมเรียนมีความรู้เข้าใจถึงการอยู่ร่วมกันด้วยดี ในครอบครัว ชุมชน สถานที่ทำงาน คนในชุมชน รวมถึงการมีความเสมอภาคและสันติภาพ

จะเห็นได้ว่า การส่งเสริมโรงเรียนสุขภาวะในโรงเรียนขนาดเล็กด้วยกระบวนการเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนใช้ปัญหาเป็นฐาน กล่าวคือ การส่งเสริมโรงเรียนสุขภาวะในโรงเรียนขนาดเล็กโดยให้ผู้เรียนใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นการส่งเสริมโรงเรียนสุขภาวะที่มีรูปแบบกระบวนการบริหารจัดการใหม่ที่ยึดเอาสุขภาวะเป็นตัวตั้ง เพื่อนำกระบวนการดังกล่าวมาเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่สามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะการเรียนรู้ในคริสต์ศตวรรษที่ 21 มาใช้ในสถานการณ์ ปัญหาที่เกิดขึ้นจริง โดยเฉพาะการทำงานเป็นทีม การสื่อสาร การคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา คิดอย่างสร้างสรรค์ และใช้เทคโนโลยีเหมาะสมสำหรับนำไปจัดการเรียนรู้ในรายวิชาที่มีจุดประสงค์ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจริง

บทสรุป

การส่งเสริมโรงเรียนสุขภาวะในโรงเรียนขนาดเล็กโดยให้ผู้เรียนใช้ปัญหาเป็นฐาน โดยใช้กระบวนการบริหารจัดการใหม่ที่ยึดเอาสุขภาวะเป็นตัวตั้ง เพื่อให้ผู้เรียนเป็นสุข องค์กรเป็นสุข สภาพแวดล้อมเป็นสุข ครอบครัวเป็นสุข และชุมชนเป็นสุข เกิดเป็นสุขภาวะที่ดีทั้งมิติทางกาย ทางจิต ทางปัญญา และทางสังคม และเชื่อมโยงกับองค์ความรู้เพื่อสร้างความสมดุลในด้านสุขภาพนำไปสู่การดำเนินกิจกรรมส่งเสริมโรงเรียนสุขภาวะ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการส่งเสริมสุขภาวะทางกาย ได้แก่ กิจกรรมภาษาพาสุนัข กิจกรรมนาฏศิลป์ไทยสร้างสรรค์ และกิจกรรมศิลปะจากใบไม้ 2) ด้านการส่งเสริมสุขภาวะทางจิต ได้แก่ กิจกรรมภาษาพาสุนัข กิจกรรมนาฏศิลป์ไทยสร้างสรรค์ และกิจกรรมโรงละครกระดาดภาษาภาษาอังกฤษ 3) ด้านการส่งเสริมสุขภาวะทางปัญญา ได้แก่ กิจกรรมภาษาพาสุนัข กิจกรรมนาฏศิลป์ไทยสร้างสรรค์ และกิจกรรมสร้างสรรค์แผนที่ความคิด และ 4) ด้านการส่งเสริมสุขภาวะทางสังคม ได้แก่ กิจกรรมภาษาพาสุนัข กิจกรรมนาฏศิลป์ไทยสร้างสรรค์ และกิจกรรมศิลปะบนก้อนหิน

การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สร้างสุขภาวะแก่ผู้เรียนเพื่อเป็นมวลที่มีพลังการขับเคลื่อนความสมดุลแบบองค์รวม ประกอบด้วย 1) ด้านสุขภาวะทางกาย คือ การมีร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง มีเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ท่ามกลางสิ่งแวดล้อมที่ดี และไม่มีอุบัติเหตุ 2) ด้านสุขภาวะทางจิต คือ จิตใจที่เป็นสุข ปรับตัวได้เมื่อเผชิญปัญหาและความเปลี่ยนแปลง 3) ด้านสุขภาวะทางปัญญา คือ มีความรอบรู้ รู้เท่าทันสรรพสิ่ง มีเมตตากรุณา มีสติ มีสมาธิ และ 4) ด้านสุขภาวะทางสังคม คือ การอยู่ร่วมกันด้วยดีในครอบครัว ชุมชน สถานที่ทำงาน คนในชุมชน รวมถึงการมีบริการทางสังคมที่ดี มีความเสมอภาคและสันติภาพ เพื่อให้มีความสามารถรับมือความท้าทายและการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 โดยบูรณาการกับกระบวนการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) เป็นการสร้างการเรียนรู้แบบความคิดสร้างสรรค์ที่นำไปการสร้างทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ในการจัดการศึกษาสำหรับโลกแห่งอนาคตต้องมีการปรับเปลี่ยนให้ทันความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การสอนให้ผู้เรียนเกิดทักษะและสามารถนำความรู้ที่มีอยู่มาทำให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเองและส่วนรวมจึงเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่ง เช่นเดียวกับการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ต้องมุ่งเน้นเรื่องการปลูกฝัง “ทักษะและกระบวนการ” มากกว่าความรู้ โดยทักษะที่สำคัญที่สุดคือ ทักษะการเรียนรู้ (Learning Skill) จึงต้องมีการเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนรู้เพื่อให้เด็กมีความรู้ ความสามารถ และทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต ดังนั้น การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเป็นการเชื่อมโยงความคิดรวบยอดของหลาย ๆ วิชาเข้าด้วยกัน ให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้ หรือบูรณาการความรู้ที่ได้เรียนเข้ากับชีวิตจริง สามารถมองเห็นประโยชน์ของสิ่งที่เรียน และนำไปใช้จริงประจำวันได้ โดยการนำศาสตร์วิชาต่าง ๆ มาบูรณาการเข้าด้วยกันเกิดเป็น ความรู้ ทักษะ และเจตคติ “แบบพหุปัญญา” เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตรงตามศักยภาพความถนัด และความสนใจ และเข้าถึงในองค์ความรู้นั้นโดยแท้จริง จากการวิเคราะห์การส่งเสริมโรงเรียนสุขภาวะในโรงเรียนขนาดเล็กโดยให้ผู้เรียนใช้ปัญหาเป็นฐาน ผู้วิจัยได้มีข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนรู้แบบการใช้ปัญหาเป็นฐานแบบบูรณาการคือ ด้านกระบวนการเรียนรู้ การนำสถานการณ์ปัญหา หรือกรณีศึกษาที่นำมาใช้เป็นแรงกระตุ้นและผลักดันให้ผู้เรียนนำความรู้หรือประสบการณ์ที่มีอยู่เดิมมาใช้แก้ปัญหา และสร้างนวัตกรรม หรือเครื่องมือที่ช่วยปัญหา โดยลักษณะของปัญหาต้องมีความน่าสนใจ ท้าทายและน่าค้นหาคำตอบโดยมีครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกทำให้การจัดการเรียนรู้บรรลุเป้าหมาย เช่น การป้องกัน การปรับตัวในสถานการณ์การแพร่ระบาดโควิด - 19 ด้านกระบวนการมีส่วนร่วม การสร้างความร่วมมือกับชุมชน รพ.สต. องค์กรเอกชน สถาบันการศึกษา หน่วยงานภาครัฐ มาเป็นภาคีเครือข่ายสุขภาพในการช่วยเหลือ และสนับสนุน เพื่อสร้างความยั่งยืน และด้านยุทธศาสตร์โรงเรียนสุขภาวะ การนำโรงเรียนต้นแบบที่ประสบความสำเร็จมาถอดบทเรียนสร้างรูปแบบ (model) และวิเคราะห์นำไปสร้างยุทธศาสตร์ที่เหมาะสม เพื่อขยายพื้นที่โรงเรียนสุขภาวะเพิ่ม ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การส่งเสริมโรงเรียนสุขภาวะในโรงเรียนขนาดเล็กด้วยกระบวนการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนใช้ปัญหาเป็นฐาน

เอกสารอ้างอิง

- กมลฉัตร กล่อมอิม. (2559). การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการสะเต็มศึกษา สำหรับ
นักศึกษาวิชาชีพรู. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 18(4), 334-348.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2552). 80 นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ.
กรุงเทพมหานคร: แดเน็กซ์ อินเทอร์เน็ตปอเรนซ์.
- ทรงยศ สาโรจน์. (2565). รายงานผลการดำเนินงานโครงการยกระดับการจัดการเรียนรู้
เพื่อพัฒนาเครือข่ายการศึกษาตามอัธยาศัยหรือโรงเรียนขนาดเล็ก.
กรุงเทพมหานคร: โครงการยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนา
ท้องถิ่น. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- ปรัชญา เวสารัช. (2545). เอกสารประกอบการอบรมผู้บริหารการศึกษาผู้บริหาร
สถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์. (2557). การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- _____. (2557). สอนเขียนแผนบูรณาการบนฐานเด็กเป็นสำคัญ. (พิมพ์ครั้งที่ 4).
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร. (2557). แผนยุทธศาสตร์การพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2557 - 2561. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร: กองนโยบายและแผน สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยระบบการศึกษา. (2560). เครื่องมือพัฒนาสู่ความเป็นโรงเรียนสุภาพะ. มหาสารคาม: บริษัทสารคามการพิมพ์ จำกัด.
- ยุวธิดา คำปวน. (2560). การบูรณาการ: เส้นทางแห่งการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. การบูรณาการ: เส้นทางแห่งการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21, 8(1), 26-38.
- เรืองเดช เขจรศาสตร์ และคณะ. (2559). การจัดการศึกษาแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมสุขภาพนักเรียน กรณีโรงเรียนต้นแบบการส่งเสริมสุขภาพในแถบลุ่มน้ำโขง. อุบลราชธานี: วิทยาการพิมพ์.
- วาระดี ชาญวิรัตน์ และคณะ. (2563). การพัฒนาโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนสุภาพะ กรณีศึกษา โรงเรียนทหารอากาศบำรุง. NRRU Community Research Journal, 15(2), 142-154.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). การสร้างการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสยามกัมมาจล.
- ศุภกาญจน์ วิชาชาติ. (2562). ทักษะแห่งการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 : ความท้าทายสำหรับครูสอนพระพุทธศาสนา. วารสารปัญญาปณิธาน, 4(2), 81-94.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2565). โรงเรียนสุภาพะการศึกษาแบบนวัตกรรมยุคใหม่'. เรียกใช้เมื่อ 2565 พฤษภาคม 9 จาก <https://resourcecenter.thaihealth.or.th>.
- สิริพัชร เจษฎาวิโรจน์. (2559). การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- Charoenrak, P. & Chamswarng, C. (2559). Efficacies of wettable pellet and fresh culture of *Trichoderma asperellum* biocontrol products in growth promoting and reducing dirty panicles of rice. Nat Resour, 50(4), 243-249